

دانش و پژوهش در علوم تربیتی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

شماره دوم - تابستان ۱۳۸۳

صص ۶۴-۳۷

بررسی تحلیلی پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان اصفهان*

رضا اسماعیلی^۱ - غلامعلی یوسلانی^۲

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی تحلیلی پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان اصفهان است. به همین منظور ۴۶ پایان‌نامه به‌عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته است. مهمترین نتایج به‌دست آمده از این پژوهش عبارت‌اند از:

۱- در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، قسمتهای روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری کمتر مورد توجه دانشجویان قرار گرفته؛ به‌طوری که ۷۱/۷ درصد از پایان‌نامه‌ها این دو قسمت را نداشته‌اند.

۲- اصول و ملاک‌های روش علمی پژوهش در قسمت‌های اهداف، سؤال‌ها و فرضیه‌های پژوهش، روش پژوهش، جامعه آماری، تجزیه و تحلیل داده‌ها،

*- این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی «بررسی تحلیلی پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان اصفهان» است که توسط شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان حمایت مالی شده است.

۱- مدرس مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان اصفهان.

۲- کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی.

ابزار اندازه‌گیری، بیان مسأله، پیشینه تحقیق، پایایی ابزار و پیشنهاد‌های پژوهش در حد متوسط و در قسمت‌های اهمیت و ضرورت تحقیق، تعریف متغیرها، نمونه و روش نمونه‌گیری، روایی ابزار، بررسی نتایج کلی پژوهش و محدودیت‌های پژوهش نیز در حد کم رعایت شده است.

۳- در بیشتر پایان‌نامه‌های مورد مطالعه (۹۳/۵ درصد)، از پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است.

۴- در بیشتر پایان‌نامه‌های مورد بررسی (۶۹/۶ درصد)، از روش تحقیق پیمایشی استفاده شده است.

۵- در ۱۷ پایان‌نامه مورد بررسی (۳۷ درصد)، از آزمون‌های دو استفاده شده است. در ۲۱/۷ درصد از پایان‌نامه‌ها نیز از درصد و نسبت، در ۱۵/۲ درصد از آزمون t استودنت، در ۱۰/۹ درصد از ضریب همبستگی پیرسون و در ۱۵/۲ درصد از پایان‌نامه‌ها نیز ترکیبی از روش‌های t ، دو، و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

کلید واژه‌ها: پایان‌نامه، آموزش عالی ضمن خدمت.

مقدمه

اساس توسعه علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی هر جامعه‌ای وابسته به تحقیقات است. مطالعات و تجارب فراوان چند دهه اخیر و سیر تحولات تاریخی نشان داده‌اند کشورهای که در این زمینه سرمایه‌گذاری کرده‌اند، در نیل به اهداف توسعه خود موفق بوده‌اند و کشورهایی که به هر دلیل از انجام این مهم غفلت ورزیده‌اند، همچنان در آرزوی رسیدن به حداقل توسعه و رشد کمی و کیفی ناکام مانده‌اند (معاونت پژوهشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۱۳۷۷).

امروزه تحقیقات انجام گرفته به لحاظ کمی و کیفی، یکی از شاخص‌های توسعه علمی هر کشور محسوب می‌شود. برای توسعه علمی جامع و پایدار و همچنین بهبود در امر تحقیقات، باید پژوهش‌های انجام گرفته را چه از نظر کمی و چه از نظر کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار داد تا بدین وسیله تصویر روشنی از وضعیت موجود در امر تحقیقات ترسیم کرد و بر این اساس نسبت به برنامه‌ریزی‌های آتی اقدام لازم را به عمل آورد. نظام‌های آموزشی و دانشگاهی نیز برحسب وظایف ماهوی خود که همانا ترویج و ارتقای دانش، گسترش دامنه تحقیق و پژوهش و زمینه‌سازی برای پیشرفت و توسعه

کشور می‌باشد، از این قاعده مستثنا نیستند؛ بلکه برحسب وظایفشان باید بیشتر به این کار مبادرت ورزند.

بیان مسأله

امروزه توسعه پژوهش و تحقیق به عنوان یکی از عوامل مهم پیشرفت جامعه و از وظایف عمده نظام‌های آموزشی تلقی می‌گردد. از آنجا که معلمان در نظام آموزشی نقش اصلی را برعهده دارند و درگیرترین عنصر نظام آموزشی در میدان عمل هستند؛ بنابراین باید به عنوان پژوهشگران بالقوه برای مشخص کردن مسائل و مشکلات و جست‌وجوی راه‌حل این مشکلات با روش علمی پژوهش آشنا باشند. در همین ارتباط دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی که وظیفه تربیت و ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای معلمان را برعهده دارند، باید سعی کنند تا دانشجویان را با روش‌های علمی تحقیق آشنا سازند و حداقل توانایی انجام پژوهش را در آنها ایجاد نمایند. به همین منظور در برنامه درسی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان، دروسی همانند روش‌های تحقیق و آمار در نظر گرفته شده است تا دانشجویان با روش‌های علمی پژوهش آشنا شوند و نحوه انجام پژوهش را بیاموزند. با اتکای به این دروس از دانشجویان انتظار می‌رود تا در تهیه پایان‌نامه خود از این آموخته‌ها بهره‌گیرند و تحقیق خود را متناسب با اصول علمی پژوهش انجام دهند.

تحقیقات انجام گرفته در مورد پایان‌نامه‌های دانشجویان، نشان می‌دهد که این پایان‌نامه‌ها تا حدود زیادی متناسب با اصول و روش‌های علمی پژوهش تدوین نمی‌شوند. به عنوان نمونه نتایج پژوهش الحسینی (۱۳۷۶) نشان داد که پایان‌نامه‌های مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان مرکزی به صورت علمی تدوین نشده‌اند. درصد قابل توجهی از این پایان‌نامه‌ها، کیفیت مقبول را ندارند و نتایج این تحقیقات قابل اعتماد نیستند. همچنین ۶۰ درصد از استادان راهنمای پایان‌نامه‌ها اظهار کرده‌اند که نسبت به کیفیت پایان‌نامه‌ها نگرش مطلوب ندارند.

برای آگاهی از وضعیت پایان‌نامه‌های دانشجویان باید به بررسی و تحلیل آنها پرداخت. این موضوع که تا چه اندازه دانشجویان مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان اصفهان با اصول و روش علمی پژوهش آشنا شده‌اند و پایان‌نامه‌های خود را براساس این اصول تدوین کرده‌اند، مسأله‌ای است که برای ما مشخص نیست. با

عدم آگاهی از این موضوع نمی‌توان ارزیابی دقیقی از توفیق اهداف مراکز آموزش عالی ضمن خدمت، در این زمینه به عمل آورد. به همین جهت در این پژوهش به بررسی تحلیلی پایان‌نامه‌های دانشجویان می‌پردازیم. تحلیل پایان‌نامه‌ها از دو جنبه کمی و کیفی صورت می‌گیرد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

ارتقای کیفیت پژوهش، مستلزم این امر است که پژوهش‌های انجام گرفته را با توجه به شاخص‌های علمی مورد بررسی و ارزیابی قرار داد. این امر را باید افراد متخصص و براساس ملاکهای مشخصی انجام دهند. بررسی و ارزیابی صحیح پایان‌نامه‌ها، موجب بهبود و ارتقای کیفیت تحقیقات می‌شود. این اقدام بهترین شیوه را برای پیشرفت پژوهشگران حال و آینده جامعه فراهم می‌آورد. از طرفی پژوهشگران فعلی با آگاه شدن از نتایج ارزشیابی نسبت به بالا بردن کیفیت پژوهش‌های بعدی خود اقدام می‌کنند و از طرف دیگر، هشداری به پژوهشگران آینده برای عدم تکرار اشتباهات انجام شده در تحقیقات قبلی است.

نتایج این پژوهش، بازخورد لازم را به مسئولان، دست‌اندرکاران و کلیه کسانی که با انجام تحقیق در مراکز آموزش عالی ضمن خدمت (مسئولان آموزش، استادان طرح، مدرسین درس روش تحقیق و غیره) درگیر هستند، ارائه می‌دهد تا با آگاهی از وضعیت موجود، اقدامات مناسب و لازم را در این زمینه انجام دهند.

پیشینه پژوهش

پایان‌نامه یا رساله بازده نهایی یک دوره تحصیلی در دوره‌های مختلف آموزش عالی است. در مفهوم امروزی پایان‌نامه گزارش کاملی از کار عملی یک پژوهشگر است که به اتمام رسیده است؛ مشروط بر اینکه همه مراحل یک پژوهش علمی را در برگیرد. امروزه ارزیابی تحقیقات و پایان‌نامه به‌طور فزاینده‌ای رو به گسترش است و روز به روز نیز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. در ذیل، به برخی از تحقیقات انجام گرفته در ارتباط با تحلیل و ارزیابی تحقیقات و یا پایان‌نامه‌ها، اشاره می‌شود:

صادقی (۱۳۸۰) در پژوهش خود به بررسی سیمای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران بین سالهای ۷۶ - ۱۳۶۴

پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که روش پژوهشی مورد استفاده در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، بیشتر توصیفی - پیمایشی بوده است. در این گونه طرح‌ها داده‌ها بیشتر از طریق پرسشنامه گردآوری شده‌اند. برای پاسخگویی به پرسش‌های مطرح شده در پایان‌نامه‌ها، از فنون آماری متفاوتی استفاده شده که استفاده از روشهای آمار توصیفی رتبه اول را داشته است.

در پژوهش دیگری که اکرمی (۱۳۷۱) انجام داده است، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته کتابداری مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. بررسی پایان‌نامه‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که ۵۲/۳۳ درصد از پایان‌نامه‌ها دارای بخش تعریف متغیرها و اصطلاحات، ۵۴/۲۱ درصد دارای پیشینه تحقیق، ۵۸/۴۲ درصد دارای مبحث نمونه و روش نمونه‌گیری، ۸۷/۸۵ درصد دارای روشهای گردآوری اطلاعات و ۷۲/۸۹ درصد پایان‌نامه‌ها نیز دارای فهرست منابع هستند، نتایج این پژوهش در کل نشان می‌دهد که فقط ۲۱ پایان‌نامه از ۲۱۴ پایان‌نامه، به‌طور کامل دارای معیارهای یک پژوهش علمی هستند.

بررسی تحلیلی کیفیت طرح‌های پژوهشی اجرا شده در آموزش و پرورش ایران و رابطه آنها با نیازهای آموزش و پرورش، پژوهش دیگری است که پیمان (۱۳۷۹) انجام داده است. برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به کیفیت طرح‌ها از پرسشنامه استفاده شده است. در کل طرح‌های نمونه اجرا شده در آموزش و پرورش ایران، اعتبار درونی و بیرونی پژوهش با میانگین ۱/۳۲، پیشینه پژوهش و تحلیل داده‌ها با میانگین ۱/۴۸، بیان مسأله با میانگین ۱/۵۱، تدوین گزارش تحقیق با میانگین ۱/۵۳ و طرح نمونه‌گیری با میانگین ۱/۶۱، دارای ضعف اساسی هستند و نامطلوب ارزیابی شده‌اند. براساس نمره‌گذاری پرسشنامه، بالاترین میانگین ممکن برای متغیرهای مورد بررسی مساوی با ۳ است. با توجه به نتایج به‌دست آمده می‌توان گفت که طرح‌های نمونه اجرا شده در آموزش و پرورش ایران از نظر روش‌شناسی در سطح مطلوبی قرار ندارند. یافته‌های این پژوهش همچنین نشان می‌دهد که در اکثر طرح‌های نمونه (۷۲/۲ درصد)، از روش تحقیق پیمایشی برای انجام تحقیق استفاده شده است. در بیشتر طرح‌ها، از پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. از کل طرح‌های تحقیقاتی مورد بررسی، ۲۸/۸ درصد از روش درصد و نسبت برای تحلیل داده‌ها استفاده کرده‌اند. آزمون t استودنت با ۲۵/۹ درصد در مرتبه بعدی و تحلیل واریانس با ۵/۵ درصد در مرتبه آخر قرار دارد.

وارد و همکاران (۱۹۷۵) در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی تحقیقات آموزشی چاپ شده»، به ارزیابی کیفیت مقالات آموزشی منتشر شده در نشریات پرداخته‌اند. جامعه آماری این پژوهش، مقالات تحقیقی-آموزشی هستند که در سال ۱۹۷۱ در نشریات آمریکایی منتشر شده‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که فقط ۸ درصد از مقالات، قابل قبول برای انتشار در نشریه‌ها بوده است. ۳۱ درصد آنها برای انتشار نیاز به اصلاحات کم و ۳۴ درصد نیز نیاز به اصلاحات اساسی داشته‌اند و ۲۷ درصد مقالات نیز صلاحیت انتشار در نشریات را نداشته‌اند. داوران مهمترین ضعف‌هایی که برای مقالات غیرقابل قبول و یا قابل قبول برای انتشار بعد از اصلاحات اساسی، مشخص کرده‌اند عبارت‌اند از:

- ۱- طرح پژوهش دارای نقایص و ضعف‌های ویژه است (۲۷ درصد).
 - ۲- طرح تحقیق برای حل مسأله مناسب نیست (۲۳ درصد).
 - ۳- روایی و پایایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات بیان نشده است (۲۲ درصد).
 - ۴- نتایج با شواهد و مدارک ارائه شده اثبات نشده‌اند (۲۲ درصد).
 - ۵- روش‌های نمونه‌گیری نامناسب هستند (۲۱ درصد).
 - ۶- روش‌های مناسبی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها انتخاب نشده‌اند (۲۱ درصد).
- پژوهشی مشابه با پژوهش وارد و همکاران (با اندکی تغییر)، در سال ۱۹۸۸ هال و همکاران، تحت عنوان «مطالعه تجربی کیفیت مقالات آموزشی» انجام داده‌اند. در این پژوهش کیفیت مقالات تحقیقی آموزشی منتشر شده در نشریات آمریکایی مربوط به سال ۱۹۸۳ مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ۲۰ درصد از مقالات قابل قبول برای انتشار در نشریه‌ها بوده، ۳۸ درصد آنها برای انتشار نیاز به اصلاحات کم، ۲۷ درصد آنها نیاز به اصلاحات اساسی و ۱۵ درصد نیز صلاحیت انتشار در نشریات را نداشته‌اند. داوران مهمترین ضعف‌هایی که در این پژوهش برای مقالات غیرقابل قبول برای انتشار و یا قابل قبول برای انتشار بعد از اصلاحات اساسی، مشخص کرده‌اند عبارت‌اند از:

- ۱- روایی و پایایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات بیان نشده است (۴۳ درصد).
- ۲- طرح پژوهش دارای ضعف‌ها و کاستی‌های ویژه است (۳۹ درصد).
- ۳- محدودیت‌های پژوهشی بیان نشده‌اند (۳۱ درصد).
- ۴- طرح پژوهش برای حل مسأله مناسب نیست (۲۸ درصد).

- ۵- روش نمونه‌گیری مناسب نیست (۲۸ درصد).
- ۶- نتایج تجزیه و تحلیل به‌طور روشن بیان نشده‌اند (۲۸ درصد)
- ۷- روشهای آماری مناسبی برای تحلیل داده‌ها انتخاب نشده‌اند (۲۶ درصد).

اهداف پژوهش

هدف کلی پژوهش تحلیل کمی و کیفی پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان اصفهان است. هدفهای ویژه پژوهش به شرح زیر خلاصه شده‌اند:

- ۱- تعیین میزان رعایت اجزاء و مراحل یک پژوهش علمی در پایان‌نامه‌های دانشجویان
- ۲- تعیین میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش در پایان‌نامه‌های دانشجویان
- ۳- مشخص کردن تفاوت پایان‌نامه‌های دانشجویان رشته‌های مختلف مورد مطالعه از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش
- ۴- مشخص کردن تفاوت پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش
- ۵- مشخص کردن نوع ابزار، روشهای آماری و روشهای پژوهش مورد استفاده دانشجویان در پایان‌نامه‌ها

پرسشهای پژوهش

- ۱- تا چه اندازه در پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان، اجزاء و مراحل یک پژوهش علمی بیان شده است؟
- ۲- تا چه اندازه پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان، مبتنی بر اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش تدوین شده‌اند؟
- ۳- آیا تفاوتی بین پایان‌نامه‌های دانشجویان رشته‌های مورد مطالعه، از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش وجود دارد؟
- ۴- آیا تفاوتی بین پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد، از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش وجود دارد؟
- ۵- در پایان‌نامه‌های دانشجویان از چه ابزار، روشهای آماری و روشهای پژوهشی استفاده شده است؟

تعریف متغیرها و اصطلاحات پژوهش

تحلیل: در اصل به معنای عمل بررسی یا بازبینی و تجزیه هر چیز به اجزاء یا عناصر تشکیل‌دهنده آن است. تحلیل شامل خرد کردن و یا جدا کردن یک کل به اجزای تشکیل‌دهنده آن برای پیدا کردن یا شناختن ماهیت، نسبت به عمل و روابط اجزاء است (هولستی، ۱۹۶۹).

در این پژوهش تحلیل پایان‌نامه‌ها از دو بعد کمی و کیفی صورت گرفته است. منظور از تحلیل کمی تعیین نوع ابزار، روش پژوهش و روشهای آماری مورد استفاده در پایان‌نامه‌ها و همچنین تعیین بیان یا عدم بیان هر یک از اجزاء و مراحل یک پژوهش علمی در پایان‌نامه‌ها می‌باشد. منظور از تحلیل کیفی نیز تعیین میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش در پایان‌نامه‌هاست.

اجزاء و مراحل یک پژوهش علمی: کلیه مراحل و اجزای یک پژوهش علمی که بنا به نظر صاحب‌نظران و متخصصان باید در تدوین یک پایان‌نامه رعایت شوند. این مراحل و اجزاء از بیان مسأله پژوهش شروع و به نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها پژوهش ختم می‌شود.

اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش: ضوابط و معیارهایی که بنا به نظر صاحب‌نظران و متخصصان، باید در هر یک از مراحل و اجزای یک پژوهش علمی رعایت شوند. در این پژوهش میزان رعایت ملاکها یا اصول روش علمی پژوهش، براساس نمره‌ای که هر پایان‌نامه در هر یک از قسمت‌ها و یا اجزای یک پژوهش (پایان‌نامه) کسب می‌کند، مشخص خواهد شد. کسب نمره بالا در هر یک از قسمت‌ها، به این معناست که آن پایان‌نامه اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش را در آن قسمت در حد زیاد رعایت کرده است.

روش پژوهش

به‌منظور تحقق هدفهای مطرح شده در این پژوهش و همچنین برای پاسخگویی به سؤالات پژوهش، از روش تحقیق پیمایشی که از نوع تحقیقات توصیفی می‌باشد، استفاده شده است.

جامعه آماری

جامعه آماری مورد مطالعه این پژوهش، کلیه پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان استان اصفهان، در رشته‌های امور تربیتی، مشاوره، روان‌شناسی کودکان استثنایی و حرفه و فن می‌باشد که در سال ۱۳۷۹ تدوین شده‌اند. حجم جامعه مورد نظر، ۲۳۳ پایان‌نامه است.

نمونه و روش نمونه‌گیری

برای انتخاب نمونه در مقایسه پایان‌نامه‌های رشته‌های مورد مطالعه، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شده است. هر یک از رشته‌های امور تربیتی، مشاوره، روان‌شناسی کودکان استثنایی و حرفه و فن به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شده است. ۲۰ درصد از کل پایان‌نامه‌ها به عنوان نمونه انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. حجم نمونه برابر با ۴۶ پایان‌نامه است. تعداد نمونه برای هر رشته (طبقه)، متناسب با حجم جامعه انتخاب شده است. انتخاب نمونه در داخل هر یک از طبقه‌ها، به صورت تصادفی ساده انجام گرفته است.

جدول یک، حجم جامعه و نمونه انتخابی مورد مطالعه را به تفکیک رشته تحصیلی نشان می‌دهد.

جدول ۱- حجم جامعه و نمونه مورد مطالعه به تفکیک رشته تحصیلی

گروه	رشته	امور تربیتی	مشاوره	روان‌شناسی کودکان استثنایی	حرفه و فن	جمع
جامعه	۹۷	۴۰	۴۰	۵۶	۲۳۳	
نمونه	۱۹	۸	۸	۱۱	۴۶	

ابزار اندازه‌گیری

برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز این پژوهش از پرسشنامه استفاده شده است. این پرسشنامه دارای دو بخش است. بخش اول آن سؤالاتی در ارتباط با عنوان پایان‌نامه، رشته تحصیلی دانشجو، جنسیت، روش پژوهش، ابزار و روشهای آماری مورد استفاده در پایان‌نامه را مطرح می‌کند. بخش دوم نیز دارای ۷۷ سؤال است که ۱۸ سؤال آن به صورت بلی - خیر و برای تشخیص بیان یا عدم بیان هر یک از اجزای یک پژوهش در پایان‌نامه‌هاست و ۵۹ سؤال دیگر آن نیز براساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم شده و هدف آن مشخص کردن میزان رعایت ملاکها و معیارهای روش علمی پژوهش در پایان‌نامه است. این ۵۹ سؤال در برگیرنده پنج قسمت عمده یک کار پژوهش (کلیات، پیشینه پژوهش، روش پژوهش، تجزیه و تحلیل داده‌ها و بحث و نتیجه‌گیری)، موضوع پژوهش، چکیده پژوهش و اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش است.

روش نمره‌گذاری

در نمره‌گذاری برای گزینه خیلی زیاد نمره ۴، زیاد نمره ۳، متوسط نمره ۲، کم نمره ۱ و هیچ نیز صفر در نظر گرفته شده است. سپس میانگین هر سؤال و همچنین هر قسمت محاسبه شده است و براساس میانگین به دست آمده برای هر قسمت، ارزیابی صورت گرفته است. ارزیابی از هر قسمت، با توجه به اینکه میانگین به دست آمده در کدام یک از دسته‌ها یا حالت‌های زیر قرار بگیرد، متفاوت خواهد بود. این دسته‌بندی عبارت است از:

از ۰ تا ۰/۴۹: در صورتی که میانگین به دست آمده بین ۰ تا ۰/۴۹ قرار بگیرد، نتیجه گرفته می‌شود که معیارها و ملاکهای روش علمی در حد خیلی کم رعایت شده است.

از ۰/۵ تا ۱/۴۹: در صورتی که میانگین به دست آمده بین ۰/۵ تا ۱/۴۹ قرار بگیرد، نتیجه گرفته می‌شود که معیارها و ملاکهای روش علمی در حد کم رعایت شده است.

از ۱/۵ تا ۲/۴۹: در صورتی که میانگین به دست آمده بین ۱/۵ تا ۲/۴۹ قرار بگیرد، نتیجه گرفته می‌شود که معیارها و ملاکهای روش علمی در حد متوسط رعایت شده است.

از ۲/۵ تا ۳/۴۹: در صورتی که میانگین به دست آمده بین ۲/۵ تا ۳/۴۹ قرار بگیرد، نتیجه گرفته می‌شود که معیارها و ملاکهای روش علمی در حد زیاد رعایت شده است.

از ۳/۵ تا ۴: در صورتی که میانگین به دست آمده ۳/۵ تا ۴ قرار بگیرد، نتیجه گرفته می‌شود که معیارها و ملاکهای روش علمی در حد خیلی زیاد رعایت شده است.

روایی و پایایی ابزار

پرسشنامه این تحقیق که براساس کتابهای مختلف مربوط به روش‌شناسی تحقیق و مقالات مربوط تدوین شده است در اختیار استاد ناظر و چند تن از استادان روش تحقیق قرار گرفت. پرسشنامه نهایی پس از اعمال نظرات اصلاحی این افراد و تأیید آنها، تدوین گردید، به منظور حصول اطمینان از پایایی ابزار تعداد ۸ پایان‌نامه به وسیله پژوهشگر و استاد ناظر مورد ارزیابی قرار گرفت و ضریب توافقی کندال محاسبه شد. ضریب توافقی به دست آمده برابر با $0/78$ می‌باشد که نشان‌دهنده پایایی بالا و قابل قبول پرسشنامه است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. از آمار توصیفی برای تعیین فراوانی، محاسبه درصد، محاسبه میانگین و انحراف معیار استفاده شده است. از آزمون یومن - ویتنی برای مقایسه پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد و از آزمون کروسکال - والیس نیز برای مقایسه پایان‌نامه‌های دانشجویان رشته‌های مورد مطالعه از نظر میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش استفاده شده است. در مواردی که آزمون کروسکال - والیس تفاوت معناداری را بین پایان‌نامه‌های چهار رشته مورد مطالعه نشان داد؛ آزمون یومن - ویتنی به عنوان یک آزمون تعقیبی به کار رفته است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های مربوط به سؤال ۱ پژوهش: تا چه اندازه در پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان، اجزاء و مراحل یک پژوهش علمی بیان شده است؟

برای پاسخ به این سؤال، پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از لحاظ بیان یا عدم بیان (وجود یا عدم وجود) هر یک از قسمتهایی که باید در یک پایان‌نامه رعایت می‌شد، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. جدول ۲، فراوانی و درصد مربوط به وجود یا عدم وجود (بیان یا عدم بیان) هر یک از این قسمت‌ها را در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۲- فراوانی و درصد مربوط به بیان یا عدم بیان (وجود یا عدم وجود) هر یک از اجزای پژوهش در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه

اجزای پژوهش	رشته	امور تربیتی	مشاوره	کودکان استثنایی	حرفه‌وفن	کل
چکیده پژوهش	فراوانی	۱۶	۵	۷	۳	۳۱
	درصد	۸۴/۲	۶۲/۵	۸۷/۵	۲۷/۳	۶۷/۴
بیان مسأله	فراوانی	۱۹	۸	۸	۹	۴۴
	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۸۱/۸	۹۵/۷
اهمیت و ضرورت پژوهش	فراوانی	۱۸	۷	۸	۱۰	۴۳
	درصد	۹۴/۷	۸۷/۵	۱۰۰	۹۰/۹	۹۳/۵
اهداف پژوهش	فراوانی	۱۹	۷	۷	۱۰	۴۳
	درصد	۱۰۰	۸۷/۵	۸۷/۵	۹۰/۹	۹۳/۵
سؤال‌های پژوهش	فراوانی	۸	۲	۰	۳	۱۳
	درصد	۴۲/۱	۲۵	۰	۲۷/۳	۲۸/۳
فرضیه‌های پژوهش	فراوانی	۹	۵	۸	۹	۳۱
	درصد	۴۷/۴	۶۲/۵	۱۰۰	۸۱/۸	۶۷/۴
معرفی و تعریف متغیرها	فراوانی	۱۷	۸	۸	۹	۴۲
	درصد	۸۹/۵	۱۰۰	۱۰۰	۸۱/۸	۹۱/۳
پیشینه پژوهش	فراوانی	۱۹	۸	۸	۱۱	۴۶
	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
روش تحقیق	فراوانی	۱۷	۸	۸	۱۰	۴۳
	درصد	۸۹/۵	۱۰۰	۱۰۰	۹۰/۹	۹۳/۵
جامعه آماری	فراوانی	۱۹	۸	۸	۱۱	۴۶
	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
نمونه و روش نمونه‌گیری	فراوانی	۱۹	۸	۸	۱۱	۴۶
	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

۴۶	۱۱	۸	۸	۱۹	فراوانی	ابزار جمع‌آوری
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد	اطلاعات
۱۳	۰	۰	۳	۱۰	فراوانی	روایی ابزار
۲۸/۳	۰	۰	۳۷/۵	۵۲/۶	درصد	
۱۳	۱	۱	۲	۹	فراوانی	پایایی ابزار
۲۸/۳	۹/۱	۱۲/۵	۲۵	۴۷/۴	درصد	
۴۶	۱۱	۸	۸	۱۹	فراوانی	تجزیه و تحلیل
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد	داده‌ها
۴۵	۱۱	۸	۸	۱۸	فراوانی	بررسی نتایج
۹۷/۸	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۴/۷	درصد	کلی پژوهش
۴۶	۱۱	۸	۸	۱۹	فراوانی	پیشنهاد‌های
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد	پژوهش
۳۹	۸	۸	۶	۱۷	فراوانی	محدودیت‌های
۸۴/۸	۷۲/۷	۱۰۰	۷۵	۸۹/۵	درصد	پژوهش

جدول ۲ نشان می‌دهد که ۶۷/۴ درصد از پایان‌نامه‌های مورد مطالعه دارای چکیده پژوهش، ۹۵/۷ درصد دارای بیان مسأله، ۹۳/۵ درصد دارای اهمیت و ضرورت و اهداف پژوهش، ۲۸/۳ درصد دارای سؤال‌های پژوهش، ۶۷/۴ درصد دارای فرضیه‌های پژوهش، ۹۱/۳ درصد دارای معرفی و تعریف متغیرها، ۱۰۰ درصد دارای پیشینه پژوهش، ۹۳/۵ درصد دارای روش تحقیق، ۱۰۰ درصد دارای جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری اطلاعات، ۲۸/۳ درصد دارای روایی پایایی ابزار، ۱۰۰ درصد دارای قسمت تجزیه و تحلیل داده‌ها، ۹۷/۸ درصد دارای قسمت بررسی نتایج کلی پژوهش، ۱۰۰ درصد دارای پیشنهاد‌های پژوهش و ۸۴/۸ درصد پایان‌نامه‌های مورد مطالعه نیز دارای محدودیت‌های پژوهش هستند.

یافته‌های مربوط به سؤال ۲ پژوهش: تا چه اندازه پایان‌نامه‌های دانشجویان دوره کارشناسی مراکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان مبتنی بر اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش تدوین شده‌اند؟ برای پاسخ به سؤال ۲، پایان‌نامه‌های مورد مطالعه با توجه به میزان رعایت ملاکها و معیارهای روش علمی پژوهش در هر یک از قسمتها و یا اجزای یک پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند و با استفاده از پرسشنامه پنج گزینه‌ای لیکرت ارزیابی شدند. براساس نمره‌گذاری پرسشنامه، بالاترین میانگین ممکن برای هر قسمت، مساوی با ۴ است.

جدول ۳ میانگین (M) و انحراف معیار به دست آمده از ارزیابی هر یک از قسمتها و یا اجزای یک پژوهش را در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد.

بررسی کل پایان‌نامه‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که معیارها و ویژگیهای مربوط به موضوع پژوهش ($M = 2/96$) در حد زیاد، اصول و معیارهای چکیده‌نویسی ($M = 2/05$) در حد متوسط در پایان‌نامه‌ها رعایت شده است. اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش در قسمت سؤال‌های پژوهش ($M = 2/46$)، فرضیه‌های پژوهش ($2/12$) $M =$ اهداف پژوهش ($M = 2/20$)، روش پژوهش ($M = 2/04$)، جامعه آماری ($M = 1/88$)، تجزیه و تحلیل داده‌ها ($M = 1/87$)، ابزار اندازه‌گیری ($M = 1/78$)، بیان مسأله ($M = 1/56$)، پیشینه پژوهش ($M = 1/56$)، پایایی ابزار ($M = 1/56$) و پیشنهادها پژوهش ($M = 1/51$) در حد متوسط رعایت شده است. این اصول و ملاکها در قسمتهای اهمیت و ضرورت تحقیق ($M = 1/40$)، تعریف متغیرها ($M = 0/95$)، نمونه و روش نمونه‌گیری ($M = 1/27$)، روایی ابزار ($M = 1/38$)، بررسی نتایج کلی پژوهش ($M = 1/36$) و محدودیتهای پژوهش ($M = 0/74$) در حد کم رعایت شده است. ملاکهای مربوط به اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش رعایت شده است. در حد متوسط رعایت شده است. بررسی میانگین‌های به دست آمده از قسمتهای مختلف پایان‌نامه‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که موضوع پژوهش ($M = 2/96$) دارای بالاترین میانگین و محدودیتهای پژوهش ($M = 0/74$) دارای کمترین میانگین می‌باشد.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار ارزیابی هر یک از اجزای پژوهش در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه

رشته	امور تربیتی	مشاوره	کودکان استثنایی	حرفه‌وفن	کل
اجزای پژوهش	میانگین انحراف معیار	میانگین انحراف معیار	میانگین انحراف معیار	میانگین انحراف معیار	میانگین انحراف معیار
موضوع پژوهش	۰/۶۶ ۳	۰/۸۲ ۲/۸۷	۰/۷۵ ۲/۸۰	۰/۶۸ ۳/۱۰	۰/۷۲ ۲/۹۶
چکیده پژوهش	۰/۹۸ ۲/۰۴	۰/۷۳ ۲/۲۸	۰/۸۲ ۲/۲۹	۰/۸۸ ۱/۲۷	۰/۹۴ ۲/۰۵
بیان مسأله	۰/۷۴ ۱/۶۴	۰/۵۸ ۱/۵۰	۰/۶۴ ۱/۶۲	۰/۸۴ ۱/۴۰	۰/۷۲ ۱/۵۶
اهمیت و ضرورت پژوهش	۱/۰۲ ۱/۴۱	۰/۸۴ ۱/۶۴	۰/۹۴ ۱/۳۱	۱/۰۸ ۱/۳۰	۰/۹۸ ۱/۴۰
اهداف پژوهش	۰/۸۷ ۲/۲۴	۰/۷۳ ۲/۳۳	۰/۶۶ ۲/۰۴	۰/۶۸ ۲/۱۳	۰/۷۷ ۲/۲۰
سؤال‌های پژوهش	۰/۸۰ ۲/۷۰	۰/۴۰ ۲/۱۶	- -	۱ ۲	۰/۸۵ ۲/۴۶
فرضیه‌های پژوهش	۰/۸۲ ۲/۳۳	۰/۸۲ ۲/۰۵	۰/۵۶ ۲/۲۵	۰/۷۶ ۱/۸۶	۰/۷۶ ۲/۱۲
تعریف متغیرها	۱/۰۸ ۰/۹۴	۱/۱۱ ۱/۱۲	۰/۹۹ ۱/۱۲	۰/۹۱ ۰/۶۶	۱/۰۴ ۰/۹۵
پیشینه پژوهش	۱/۳۶ ۱/۶۴	۱/۲۷ ۱/۶۲	۱/۲۲ ۱/۸۷	۱/۱۵ ۱/۱۵	۱/۳۳ ۱/۵۶
روش تحقیق	۱/۰۵ ۲/۱۷	۰/۸۰ ۲/۱۲	۱/۰۶ ۱/۷۵	۱/۲۱ ۲	۱/۰۵ ۲/۰۴
جامعه آماری	۱/۰۱ ۱/۹۴	۲ ۲	۱/۲۹ ۱/۷۵	۱/۱۰ ۱/۷۷	۱/۰۶ ۱/۸۸
نمونه و روش نمونه‌گیری	۰/۸۷ ۱/۲۸	۰/۸۱ ۰/۸۱	۰/۹۱ ۱/۸۱	۱/۱۸ ۱	۰/۹۵ ۱/۲۷
ابزار اندازه‌گیری	۱/۰۹ ۱/۸۶	۱/۹۳ ۱/۹۳	۱/۸۷ ۱/۱۴	۱/۴۵ ۱/۴۵	۱/۰۶ ۱/۷۸
روایی ابزار	۰/۸۴ ۱/۴۰	۰/۵۸ ۱/۳۳	- -	- -	۰/۷۷ ۱/۳۸
پایایی ابزار	۰/۹۷ ۲/۲۲	۱ ۱	۲ ۱/۴۱	۱ ۰	۱/۰۳ ۱/۵۶
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۰/۷۸ ۲/۰۵	۰/۸۸ ۱/۸۴	۰/۵۷ ۲	۱/۵ ۱/۵	۰/۷۶ ۱/۸۷
بررسی نتایج کلی پژوهش	۱/۴۲ ۱/۴۷	۱/۳۷ ۱/۳۱	۱/۴۴ ۱/۳۱	۱/۱۳ ۱/۴۲	۱/۳۶ ۱/۳۶
پیشنهاد‌های پژوهش	۰/۷۰ ۱/۵۶	۱/۵۴ ۱/۵۴	۱/۵۴ ۱/۶۵	۱/۳۹ ۱/۵۵	۰/۶۳ ۱/۵۱
محدودیت‌های پژوهش	۰/۸۸ ۰/۷۹	۰/۶۶ ۰/۷۷	۰/۶۸ ۰/۷۹	۰/۷۵ ۰/۷۷	۰/۸۱ ۰/۷۴
اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش	۰/۶۲ ۲/۶۰	۰/۶۸ ۲/۴۱	۰/۵۶ ۲/۵۷	۲/۰۳ ۱/۱۱	۲/۴۳ ۰/۸۰

سؤال ۳ پژوهش: آیا تفاوتی بین پایان‌نامه‌های دانشجویان رشته‌های مورد مطالعه از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش وجود دارد؟
 برای پاسخ به این سؤال از آزمون آماری کروسکال-والیس استفاده شده است. جدول شماره ۴ نتایج آزمون کروسکال-والیس را در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های چهار رشته مورد مطالعه در کلیه اجزای یک پژوهش نشان می‌دهد.

جدول ۴- نتایج آزمون کروسکال-والیس در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های چهار رشته مورد مطالعه در کلیه اجزای یک پژوهش

قسمت	شاخص	مقدار H	Df	سطح معناداری
بیان مسأله	۰/۸۰۸	۳	۰/۸۴۸	
اهمیت و ضرورت پژوهش	۱/۵۹	۳	۰/۶۶۰	
اهداف پژوهش	۰/۹۳۸	۳	۰/۸۱۶	
سؤال‌های پژوهش	۲/۰۱	۳	۰/۳۶۶	
فرضیه‌های پژوهش	۳/۶۷۲	۳	۰/۲۹۹	
تعریف متغیرها	۵/۰۵۴	۳	۰/۱۶۸	
پیشینه پژوهش	۱۱/۹۷	۳	۰/۰۰۷	
روش تحقیق	۱/۴۱۷	۳	۰/۷۰۲	
جامعه آماری	۱/۸۷۶	۳	۰/۵۹۸	
نمونه و روش نمونه‌گیری	۷/۳۷۳	۳	۰/۰۶۱	
ابزار جمع‌آوری اطلاعات	۳/۷۶۰	۳	۰/۲۸۹	
پایایی ابزار	۳/۵۰۹	۳	۰/۳۲۰	
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۶/۰۱۲	۳	۰/۱۱۱	
بررسی نتایج کلی پژوهش	۱/۰۶۸	۳	۰/۷۸۵	
پیشنهاد‌های پژوهش	۰/۶۸۲	۳	۰/۸۷۷	
محدودیت‌های پژوهش	۱/۰۸۲	۳	۰/۷۸۱	
اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش	۱۱/۱۲۸	۳	۰/۰۱۱	
موضوع پژوهش	۰/۷۶۵	۳	۰/۸۵۸	
چکیده پژوهش	۳/۶۴۳	۳	۰/۳۰۳	

نتایج حاصل از آزمون کروسکال-والیس نشان می‌دهد که بین پایان‌نامه‌های چهار رشته مورد مطالعه، تنها در قسمتهای پیشینه تحقیق ($P < 0/01$ و $H = 11/97$) و اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش ($P < 0/01$ و $H = 11/128$) تفاوت معناداری وجود دارد. برای آنکه نشان داده شود، تفاوت بین کدام رشته‌ها معنادار است، آزمون یومن-ویتنی محاسبه شده است. جدولهای ۵ و ۶، نتایج آزمون یومن-ویتنی را در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از نظر پیشینه تحقیق و اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش نشان می‌دهد.

جدول ۵- نتایج آزمون یومن-ویتنی در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از نظر پیشینه تحقیق

شاخص رشته	تعداد	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها	مقدار U	سطح معناداری
امور تربیتی	۱۹	۱۴/۶۳	۲۷۸	۶۴	۰/۵۰۷
مشاوره	۸	۱۲/۵	۱۰۰		
امور تربیتی	۱۹	۱۲/۹۷	۲۴۶/۵	۵۶/۵	۰/۲۷۵
کودکان استثنایی	۸	۱۶/۴۴	۱۳۱/۵		
امور تربیتی	۱۹	۱۸/۵۵	۳۵۲/۵	۴۶/۵	۰/۰۱۰
حرفه و فن	۱۱	۱۰/۲۳	۱۱۲/۵		
مشاوره	۸	۶/۵	۵۲	۱۶	۰/۰۷۴
کودکان استثنایی	۸	۱۰/۵	۸۴		
مشاوره	۸	۱۳/۳۱	۱۰۶/۵	۱۷/۵	۰/۰۲۴
حرفه و فن	۱۱	۷/۵۹	۸۳/۵		
کودکان استثنایی	۸	۱۴/۳۱	۱۱۴/۵	۹/۵	۰/۰۰۴
حرفه و فن	۱۱	۶/۸۶	۷۵/۵		

نتایج به دست آمده از آزمون یومن - ویتنی، برای مقایسه رشته‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که پایان‌نامه‌های رشته امور تربیتی با حرفه و فن ($P < 0/01$ و $U = 46/5$)، مشاوره با حرفه و فن ($P < 0/05$ و $U = 17/5$) و رشته کودکان استثنایی با حرفه و فن ($P < 0/01$ و $U = 9/5$)، تفاوت معناداری از نظر میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش، در قسمت پیشینه تحقیق دارند. با توجه به میانگین رتبه‌های هر رشته، می‌توان گفت که پایان‌نامه‌های رشته‌های امور تربیتی، مشاوره و کودکان استثنایی، بیشتر از رشته حرفه و فن، اصول و ملاکهای روش علمی را در قسمت پیشینه رعایت کرده‌اند.

جدول ۶- نتایج آزمون یومن - ویتنی در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از نظر اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش

شاخص	تعداد	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها	مقدار U	سطح معناداری	رشته
امور تربیتی	۱۹	۱۵/۴۲	۲۹۳	۴۹	۰/۱۴۵	امور تربیتی
مشاوره	۸	۱۰/۶۳	۸۵			
امور تربیتی	۱۹	۱۴/۳۷	۲۷۳	۶۹	۰/۷۰۶	کودکان استثنایی
کودکان استثنایی	۸	۱۳/۱۳	۱۰۵			
امور تربیتی	۱۹	۱۹/۱۳	۳۶۳/۵	۳۵/۵	۰/۰۰۳	حرفه و فن
حرفه و فن	۱۱	۹/۲۳	۱۰۱/۵			
مشاوره	۸	۷/۴۴	۵۹/۵	۲۳/۵	۰/۳۶۳	کودکان استثنایی
کودکان استثنایی	۸	۹/۵۶	۷۶/۵			
مشاوره	۸	۱۲/۶۹	۱۰۱/۵	۲۲/۵	۰/۰۷۴	حرفه و فن
حرفه و فن	۱۱	۸/۰۵	۸۸/۵			
کودکان استثنایی	۸	۱۳/۵	۱۰۸	۱۶	۰/۰۲۰	حرفه و فن
حرفه و فن	۱۱	۷/۴۵	۸۲			

نتایج به دست آمده از آزمون یومن - ویتنی نشان می‌دهد که پایان‌نامه‌های رشته امور تربیتی با حرفه و فن ($P < 0/01$ و $U = 35/5$) و رشته کودکان استثنایی با حرفه و فن ($P < 0/05$) و $U = 16$)، تفاوت معناداری از نظر میزان رعایت اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش

پژوهش دارند. با توجه به میانگین رتبه‌های هر رشته، دانشجویان رشته‌های امور تربیتی و کودکان استثنایی، بیشتر از دانشجویان حرفه و فن، اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش پژوهش را در پایان‌نامه‌های خود رعایت کرده‌اند. این امر در رشته مشاوره نیز بیشتر از رشته حرفه و فن است، اما این تفاوت معنادار نیست ($P < 0/07$ و $U = 22/5$).

یافته‌های مربوط به سؤال ۴ پژوهش: آیا تفاوتی بین پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد، از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای علمی پژوهش وجود دارد؟

برای پاسخ به سؤال ۴ از آزمون آماری یومن - ویتنی استفاده شده است. جدول ۷ نتایج آزمون یومن - ویتنی را در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد در کلیه اجزای یک پژوهش نشان می‌دهد.

جدول ۷- نتایج آزمون یومن - ویتنی در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های

دانشجویان زن و مرد در کلیه اجزای یک پژوهش

قسمت	شاخص گروه	تعداد	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها	مقدار U	سطح معناداری
بیان مسأله	زن	۲۳	۲۲/۳۰	۵۱۳	۲۳۷	۰/۹۱۴
	مرد	۲۱	۲۲/۷۱	۴۷۷		
اهمیت و ضرورت تحقیق	زن	۲۱	۲۲/۵۷	۴۷۴	۲۱۹	۰/۷۶۳
	مرد	۲۲	۲۱/۴۵	۴۷۲		
اهداف پژوهش	زن	۲۲	۱۹/۸۴	۴۳۶/۵	۱۸۳/۵	۰/۲۴۲
	مرد	۲۱	۲۴/۲۶	۵۰۹/۵		
سؤال‌های پژوهشی	زن	۷	۷/۴۳	۵۲	۱۸	۰/۶۶۳
	مرد	۶	۶/۵	۳۹		
فرضیه‌های پژوهش	زن	۱۴	۱۴/۳۹	۲۰۱/۵	۹۶/۵	۰/۳۶۲
	مرد	۱۷	۱۷/۳۲	۲۹۴/۵		
تعریف متغیرها	زن	۲۱	۲۰/۴۳	۴۲۹	۱۹۸	۰/۵۵۹
	مرد	۲۱	۲۲/۵۷	۴۷۴		
پیشینه پژوهش	زن	۲۳	۲۲/۰۴	۵۰۷	۲۳۱	۰/۴۴۹
	مرد	۲۳	۲۴/۹۶	۵۷۴		

۰/۷۵۴	۲۱۷/۵	۵۱۸/۵	۲۲/۵۴	۲۳	زن	روش تحقیق
		۴۲۷/۵	۲۱/۳۸	۲۰	مرد	
۰/۴۲۴	۲۲۹/۵	۵۷۵/۵	۲۵/۰۲	۲۳	زن	جامعه آماری
		۵۰۵/۵	۲۱/۹۸	۲۳	مرد	
۰/۴۹۳	۲۳۴	۵۷۱	۲۴/۸۳	۲۳	زن	نمونه و روش نمونه‌گیری
		۵۱۰	۲۲/۱۷	۲۳	مرد	
۰/۴۵۶	۲۳۱/۵	۵۰۷/۵	۲۲/۰۷	۲۳	زن	ابزار جمع‌آوری اطلاعات
		۵۷۳/۵	۲۴/۹۳	۲۳	مرد	
۰/۴۶۶	۱۵/۵	۶۰/۵۰	۷/۵۶	۸	زن	روایی ابزار
		۳۰/۵۰	۶/۱۰	۵	مرد	
۰/۳۶۶	۱۰	۷۵	۷/۵	۱۰	زن	پایایی ابزار
		۱۶	۵/۳۳	۳	مرد	
۰/۹۰۳	۲۵۹	۵۴۶	۲۳/۷۴	۲۳	زن	تجزیه و تحلیل داده‌ها
		۵۳۵	۲۳/۲۶	۲۳	مرد	
۰/۷۶۷	۲۴۰/۵	۵۱۶/۵	۲۲/۴۶	۲۳	زن	بررسی نتایج کلی پژوهش
		۵۱۸/۵	۲۳/۵۷	۲۲	مرد	
۰/۷۳۵	۲۴۹/۵	۵۵۵/۵	۲۴/۱۵	۲۳	زن	پیشنهاد‌های پژوهش
		۵۲۵/۵	۲۲/۸۵	۲۳	مرد	
۱	۱۹۰	۴۰۰	۲۰	۲۰	زن	محدودیت‌های پژوهش
		۳۸۰	۲۰	۱۹	مرد	
۰/۹۵۶	۲۶۲	۵۳۸	۲۳/۳۹	۲۳	زن	اصول و نگارش و نحوه تدوین گزارش
		۵۴۳	۲۳/۶۱	۲۳	مرد	
۰/۱۹۷	۲۰۶/۵	۴۸۲/۵	۲۰/۹۸	۲۳	زن	موضوع پژوهش
		۵۹۸/۵	۲۶/۰۲	۲۳	مرد	
۰/۱۴۰	۸۳	۲۹۳	۱۸/۳۱	۱۶	زن	چکیده پژوهش
		۲۰۳	۱۳/۵۳	۱۵	مرد	

همان‌طور که جدول ۷ نشان می‌دهد، بین پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش، در هیچ کدام از قسمت‌ها و یا اجزای یک پژوهش (پایان‌نامه) تفاوت معناداری وجود ندارد. یافته‌های مربوط به سؤال ۵ پژوهش: در پایان‌نامه‌های دانشجویان از چه ابزار، روش پژوهش و روشهای آماری استفاده شده است؟ جدولهای ۸، ۹، ۱۰ ابزار، روش پژوهش و روشهای آماری مورد استفاده در پایان‌نامه‌های دانشجویان را نشان می‌دهد.

جدول ۸- فراوانی و درصد ابزار مورد استفاده در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه

شاخص	ابزار	پرسشنامه	مصاحبه	پرسشنامه و فهرست	جمع
فراوانی	۴۳	۲	۱	۴۶	
درصد	۹۳/۵	۴/۳	۲/۲	۱۰۰	

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد که در ۴۳ پایان‌نامه (۹۳/۵ درصد) از پرسشنامه، در ۲ پایان‌نامه (۴/۳ درصد) از مصاحبه و در یک پایان‌نامه (۲/۲ درصد) نیز از پرسشنامه به همراه فهرست برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است.

جدول ۹- فراوانی و درصد روش پژوهش در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه

شاخص	روش تحقیق	پیمایشی	همبستگی	علی - مقایسه‌ای	جمع
فراوانی	۳۲	۱۱	۳	۴۶	
درصد	۶۹/۶	۲۳/۹	۶/۵	۱۰۰	

همان‌طور که جدول ۹ نشان می‌دهد از ۴۶ پایان‌نامه مورد مطالعه در ۳۲ پایان‌نامه (۶۹/۶ درصد) از روش پیمایشی، در ۱۱ پایان‌نامه (۲۳/۹ درصد) از روش همبستگی و در ۳ پایان‌نامه (۶/۵ درصد) نیز از روش علی - مقایسه‌ای استفاده شده است.

جدول ۱۰- فراوانی و درصد روشهای آماری در پایان نامه‌ها مورد مطالعه

شاخص	فراوانی	درصد و نسبت	استودنت t	ضریب همبستگی پیرسون	ترکیب روشها	جمع
فراوانی	۱۷	۱۰	۷	۵	۷	۴۶
درصد	۳۷	۲۱/۷	۱۵/۲	۱۰/۹	۱۵/۲	۱۰۰

همان‌طور که جدول ۱۰ نشان می‌دهد، ۳۷ درصد از پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از آزمون خی دو، ۲۱/۷ درصد از درصد و نسبت، ۱۵/۲ درصد از آزمون t استودنت ۱۰/۹ درصد از ضریب همبستگی پیرسون و ۱۵/۲ درصد پایان‌نامه‌ها نیز، ترکیبی از روشهای خی دو، t و ضریب همبستگی پیرسون استفاده کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از نظر بیان یا عدم بیان (وجود یا عدم وجود) هر یک از قسمتهایی که باید در یک پایان‌نامه رعایت شود گویای آن است که در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه فقط سه قسمت؛ سؤال پژوهشی، روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری کمتر مورد توجه دانشجویان قرار گرفته است، به طوری که ۷۱/۷ درصد از پایان‌نامه‌ها این سه قسمت را نداشته‌اند. به غیر از قسمتهای فوق و همچنین قسمتهای چکیده پژوهش (۶۷/۴ درصد)، فرضیه‌های پژوهش (۶۷/۴ درصد) و محدودیتهای پژوهش (۸۴/۸ درصد)، بقیه قسمتها در بیشتر از ۹۰ درصد از پایان‌نامه‌ها، بیان شده است. می‌توان گفت که در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، فقط قسمتهای روایی و پایایی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. اگر چه ۷۱/۷ درصد از پایان‌نامه‌ها، سؤال پژوهش نیز نداشته‌اند، ولی در بسیاری از پایان‌نامه‌ها، گزاره‌های پژوهشی به صورت فرضیه آمده است.

بررسی پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از نظر گزاره‌های پژوهشی (فرضیه و سؤال) نشان می‌دهد که در مجموع، ۴/۳ درصد از کل پایان‌نامه‌ها، نه دارای سؤال پژوهشی و نه دارای فرضیه هستند. نتیجه به دست آمده هماهنگ با یافته پژوهشی صادقی (۱۳۸۰)

است. نتایج پژوهش صادقی نشان می‌دهد که ۴ درصد از پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، گزاره‌های پژوهشی ندارند.

مقایسه پژوهش حاضر با پژوهش‌های مشابه گذشته از نظر میزان رعایت قسمتهای لازم در یک پایان‌نامه، نشان می‌دهد که در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه این پژوهش برخی از قسمتها و مراحل پژوهش بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. در پژوهش حاضر، ۹۵/۷ درصد از پایان‌نامه‌ها دارای بیان مسأله، ۹۳/۵ درصد دارای اهداف پژوهش، ۹۱/۳ درصد دارای مبحث معرفی و تعریف متغیرها، ۱۰۰ درصد دارای مبحث نمونه و روش نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری اطلاعات است؛ در حالی که در پژوهش اکرمی (۱۳۷۱)، ۴۵/۲۶ درصد پایان‌نامه‌ها دارای بیان مسأله، ۸۵/۵۱ درصد دارای اهداف پژوهش، ۵۲/۳۳ درصد دارای مبحث معرفی و تعریف متغیرها، ۵۸/۴۲ درصد دارای مبحث نمونه و روش نمونه‌گیری و ۸۷/۸۵ درصد پایان‌نامه‌های مورد مطالعه نیز دارای ابزار جمع‌آوری اطلاعات می‌باشند.

نتایج به‌دست آمده در زمینه میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش، نشان‌دهنده آن است که اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش در قسمتهای اهداف، سؤالا و فرضیه‌های پژوهش، روش پژوهش، جامعه آماری، تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابزار اندازه‌گیری، بیان مسأله، پیشینه تحقیق، پایایی ابزار و پیشنهادهای پژوهش در حد متوسط و در قسمتهای اهمیت و ضرورت تحقیق، تعریف متغیرها، نمونه و روش نمونه‌گیری، روایی ابزار، بررسی نتایج کلی پژوهش و محدودیتهای پژوهش نیز در حد کم رعایت شده است. معیارها و ویژگیهای مربوط به موضوع پژوهش نیز در حد زیاد و اصول و معیارهای چکیده‌نویسی و اصول نگارش نیز در حد متوسط رعایت شده است. نتایج به‌دست آمده در زمینه موضوع پژوهش، چکیده‌نویسی، اهداف پژوهش، سؤال‌های پژوهش، فرضیه‌های پژوهش، روش پژوهش، ابزار اندازه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش، هماهنگ و همسو با یافته‌های پژوهشی پیمان (۱۳۷۹) است. در پژوهش پیمان این موارد در سطح نسبتاً مطلوب ارزشیابی شده است. نتایج به‌دست آمده در زمینه تجزیه و تحلیل داده‌ها، محدودیتهای پژوهش و اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش نیز مغایر با یافته‌های پژوهشی پیمان است. در پژوهش پیمان محدودیتهای پژوهش در سطح

نسبتاً مطلوب و تجزیه و تحلیل داده‌ها و اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش در سطح نامطلوبی ارزیابی شده است.

نتیجه به دست آمده از این پژوهش در زمینه بالاترین و کمترین میانگین به دست آمده، هماهنگ و همسو با یافته پژوهشی وارد و همکارانش (۱۹۷۵) می‌باشد. نتایج پژوهش وارد و همکارانش نشان می‌دهد که برای کل مقالات مورد بررسی، بالاترین میانگین به دست آمده مربوط به عنوان پژوهش ($M = 3/80$) و پایین‌ترین نیز مربوط به بیان محدودیتها ($M = 2/37$) می‌باشد.

در زمینه تفاوت بین پایان‌نامه‌های چهار رشته مورد مطالعه از لحاظ میزان رعایت اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش، آزمون کروسکال - والیس فقط در قسمتهای پیشینه تحقیق و اصول نگارش و نحوه تدوین گزارش، تفاوت معناداری را بین پایان‌نامه‌های چهار رشته مورد مطالعه نشان می‌دهد. در پایان‌نامه‌های رشته‌های امورتربیتی، مشاوره و کودکان استثنایی، بیشتر از رشته حرفه و فن، اصول و ملاکهای روش علمی پژوهشی در این دو قسمت رعایت شده است. در مورد تفاوت بین پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد نیز نتایج به دست آمده گویای آن است که اصول و ملاکهای روش علمی پژوهش به یک اندازه در پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد رعایت شده است. آزمون آماری یومن - ویتنی، تفاوت معناداری را بین پایان‌نامه‌های دانشجویان زن و مرد در هیچ کدام از قسمتهای پایان‌نامه نشان نمی‌دهد.

بررسی و تحلیل یافته‌های مربوط به سؤال پژوهشی ۵ نشان می‌دهد که در بیشتر (۹۳/۵ درصد) پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، از پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. نتیجه به دست آمده با یافته‌های پژوهشی پیمان (۱۳۷۹) و صادقی (۱۳۸۰) همخوانی دارد. نتایج پژوهش پیمان نشان می‌دهد که در بیشتر طرح‌های پژوهشی، از پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. نتیجه به دست آمده از پژوهش صادقی نیز نشان می‌دهد که اطلاعات بیشتر پایان‌نامه‌ها از طریق پرسشنامه گردآوری شده است.

روش تحقیق مورد استفاده در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی (۶۹/۶ درصد)، روش پیمایشی بوده و در ۲۳/۹ درصد از پایان‌نامه‌ها از روش همبستگی و در

۶/۵ درصد نیز از روش تحقیق علی-مقایسه‌ای استفاده شده است. نتیجه به دست آمده با یافته‌های پژوهشی پیمان (۱۳۷۹)، صادقی (۱۳۸۰) و کوروق و نلسون (۱۹۹۷) هماهنگ و همسو است. نتیجه به دست آمده از پژوهش پیمان نشان می‌دهد که در ۷۲/۲ درصد از طرح‌های مورد بررسی از روش پیمایشی استفاده شده است. در پژوهش صادقی نیز روش پژوهش مورد استفاده در بیشتر پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، توصیفی-پیمایشی بوده است. پژوهش کوروق و نلسون (۱۹۹۷) نیز که بر روی ۱۰۲۷۹ چکیده پایان‌نامه‌های رشته علوم تربیتی انجام گرفته است نشان می‌دهد که روش پژوهش مورد استفاده در پایان‌نامه‌ها، بیشتر از نوع توصیفی-پیمایشی است. در ارتباط با روش‌های آماری مورد استفاده، در ۳۷ درصد از پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از آزمون خی دو استفاده شده است. در بقیه پایان‌نامه‌ها نیز تقریباً به طور مساوی از درصد و نسبت، آزمون t، ضریب همبستگی پیرسون و یا ترکیبی از این روشها استفاده شده است. نتیجه به دست آمده هماهنگ و همسو با یافته پژوهشی آزاد ارمکی (۱۳۷۷) و مغایر با یافته‌های پژوهشی پیمان (۱۳۷۹) و صادقی (۱۳۸۰) است. نتیجه پژوهش آزاد ارمکی نشان می‌دهد که، اغلب پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، از آزمون خی دو استفاده کرده‌اند. در پژوهش پیمان، ۲۸/۸ درصد از طرح‌ها، از روش درصد و نسبت استفاده کرده‌اند. آزمون آماری t استودنت با ۲۵/۹ درصد در مرتبه بعدی و تحلیل واریانس با ۵/۵ درصد در مرتبه آخر قرار دارد. در پژوهش صادقی نیز استفاده از روش‌های آمار توصیفی رتبه اول را داشته است.

پیشنهاد‌های پژوهش

۱- با توجه به این امر که پایان‌نامه‌های دانشجویان حرفه‌وفن، چه از نظر بیان قسمتهای مختلف یک پژوهش و چه از نظر میزان رعایت ملاکها و معیارهای روش علمی پژوهش، ضعیف‌تر از پایان‌نامه‌های سه رشته دیگر می‌باشد؛ بنابراین باید توجه جدی و لازم به واحد پروژه یا پایان‌نامه این رشته نمود. گنجاندن دروس آمار و روش تحقیق و یا افزایش واحدهای این درس در برنامه درسی این رشته و همچنین استفاده از استادان آشنا با آمار روش تحقیق برای راهنمایی پایان‌نامه‌ها، می‌تواند به بهبود کیفیت این پایان‌نامه‌ها کمک کند.

۲- در این پژوهش، فقط در ۲۸/۳ درصد از پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، به بیان روایی و پایایی ابزار پژوهش پرداخته شده است. این در حالی است که روایی و پایایی از مهمترین ویژگیهای یک ابزار است. این دو ویژگی اساسی و فنی، باید در بررسی تناسب و مفید بودن ابزارهای اندازه‌گیری، به‌طور اساسی مورد توجه قرار گیرد.

۳- با توجه به این امر که تمام پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، به صورت توصیفی انجام گرفته است؛ بنابراین توصیه می‌گردد تا استادان راهنمای پایان‌نامه‌ها و همچنین مدرسین روش تحقیق، به روشهای تحقیق آزمایشی نیز توجه و تأکید داشته و از دانشجویان بخواهند تا موضوعاتی را انتخاب نمایند که روش تحقیق آنها آزمایشی باشند.

۴- چنانکه نتایج پژوهش نشان می‌دهد، پایان‌نامه‌های مورد مطالعه در برخی از قسمتها، از کیفیت مطلوبی برخوردار نیستند و ملاکها و معیارهای روش علمی پژوهش را کمتر مورد توجه قرار داده‌اند. به همین دلیل، نتایج این پژوهش‌ها از اعتبار چندانی برخوردار نیست. برای بالا بردن کیفیت پایان‌نامه‌ها و همچنین افزایش دانش و توان پژوهشی دانشجویان، باید تدابیری اندیشیده شود. برخی از این تدابیر عبارت‌اند از:

- تعداد واحدهای پایان‌نامه (پروژه) افزایش یابد.

- وقت کافی برای انجام پژوهش، به دانشجویان داده شود. می‌توان یک نیمسال تحصیلی را صرفاً به انجام پایان‌نامه اختصاص داد.

- برای راهنمایی پایان‌نامه‌ها از استادانی که مسلط به دروس آمار و روش تحقیق باشند کمک گرفته شود.

- تعداد پایان‌نامه‌هایی که برای نظارت و راهنمایی به یک استاد سپرده می‌شود، کاهش یابد.
- حق‌التدریس یا حق‌الزحمه راهنمایی و نظارت پایان‌نامه‌ها افزایش یابد.

- بعد از اتمام پایان‌نامه، کار دانشجویان باید مورد ارزیابی و داوری قرار گیرد. بهتر است دانشجویان از پایان‌نامه خود در جلسه‌ای دفاع نمایند. در این صورت دانشجویان به معایب و نواقص کار خود آگاه می‌گردند. می‌توان دانشجویان را به شرکت در چند جلسه از این جلسات ملزم ساخت تا اطلاعاتی در این زمینه کسب نمایند.

- انتخاب پایان‌نامه‌های برتر مرکز، استان و کشور و تشویق دانشجویان ممتاز

- برگزاری کارگاههای آموزشی و روش تحقیق در مراکز آموزش عالی ضمن خدمت

می‌توان دستورالعمل‌ها و راهنمایی‌های مربوط به انجام پایان‌نامه را در قالب مجموعه‌ای تهیه و آن را در اختیار دانشجویان قرار داد. این جزوه باید حاوی مطالبی در ارتباط با روش علمی پژوهش، قسمت‌های مختلف یک پژوهش و همچنین ملاکها و معیارهای روش علمی پژوهش باشد.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۷۷)، «بررسی توصیفی فرم و محتوای پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی دانشجویان رشته‌های علوم اجتماعی»، گزارش تحقیق، دانشگاه تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشکده علوم اجتماعی.
- اکرمی، روح‌انگیز. (۱۳۷۱)، «ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری از نظر کاربرد روش‌های تحقیق در آنها (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۰) در سه دانشگاه تهران، شیراز و علوم پزشکی ایران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- الحسینی، سیدرضا. (۱۳۷۶)، «مطالعه رابطه بین اشاعه فرهنگ پژوهش و انجام پروژه‌های دوره کارشناسی آموزش عالی فرهنگیان استان مرکزی»، اراک، شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان مرکزی.
- پیمان، ویدا. (۱۳۷۹)، «بررسی تحلیلی کیفیت طرح‌های پژوهشی اجرا شده در آموزش و پرورش ایران و رابطه آنها با نیازهای آموزش و پرورش»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- صادقی، ناهید. (۱۳۸۰)، «سیمای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران بین سالهای تحصیلی ۷۶ - ۱۳۶۴»، مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، سال ششم، شماره ۱.
- هولستی، آل. آر. (۱۹۶۹)، *تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی*، ترجمه نادر سالارزاده امیری. تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی. (۱۳۷۳)

HALL, B.W; WARD, A.W. & COMER, C.B. (1988). Published Educational research: An empirical study of its quality. *Journal of educational research*, 3, 182-189.

WARD, A.W; HALL, B.W & SCHRAMM, C.F. (1975). Evaluation of Published educational research: A national study, *American educational research Journal*, 12, 109-128.

وصول: ۸۲/۸/۱۳
پذیرش: ۸۲/۱۱/۲۰

